

Zsilip a misztikumba

RABÓCZKY JUDIT SZOBRAIRÓL

SZERÉNYI GÁBOR

FOTÓ: GALANTAI ZSÓFIA

Ki tudtál igazodni rajtam?

– Hát, nem igazán.

Csakhogy rögtön az elején eláruljam a „film” végét. Amúgy meg – fűzöm hozzá lázongva – mi a csodának kéne megfejtene egy képzőművész habitusát, nem keresztretjtvény az, hogy beszuszakoljunk függőleges, vízszintes szavakat, hogy aztán kijöjjön a főssor, amit aztán címkeként illeszthetnénk rá.

„Épáté lö burzsoá!” Pukkaszd a polgárt. Ez a mentalitás azért nem áll távol *Rabóczy Judit* szobrászművésztől. Holott az a legszebb a dologban, hogy „rá se bagózik” a filiszteus értékrendre, nem akar tetszeni, tetszelegni produkciókkal, isten ments a „kunststücknek” megfelelés szolgálalküségétől.

Kő Pálnál diplomázott. Ezt azért rögzítsük, mint „tényálladékot, ami fennforog”. És: nem hasonlítanak munkái a mesterére. Nagy szó! (Vö.: *Gerzson Pál-tanítványok* vallották meg jelen sorok írójának, hogy még két évtizeddel /!/ a Képzőművészeti Főiskola után is küzdöttek a markáns karakterű mester hatásával, hogy saját útjukat, arcukat megtalálják a művészetben.)

Macskák, kutyák, angyalok, csecsemők szerteszét a műtermében. És *Carlo* archetipikus fejének megjelenítése, akit mint modellt a firenzei Uffizi Képtár előtt lelt, mint mitologikus itáliai kerubot. (Aki kezében ugyan nem tartott lángpalló, de lénye mégis biblikus távlatokat sugallt.)

– Tényleg jó? Vagy csak áltatod magad?

Nem lehet itt, kérem, olcsó hízelkedéssel a művész bizalmába férközni. De a humor annál inkább képezheti a közös platformot, amin mindketten otthonosan elhelyezkedünk. (Édesapja készítette füstölt kolbász is előkerül – ne éhezzen az egri lánygyerek ott a rideg Pesten! –, s mellel kiderül, hogy – leszámítva édesapja kezűgyességét – a családban nem lelni főhivatású művészt.)

Lehetnének a macskaszobrok édesek is, gombolyaggal játszó. De nem azok. Ezek inkább emlékeztetnek arra, hogy ők eredendően félelmetes vadállatok. Domesztikálódtak, okosságból kompromisszumot kötöttek, s

lám, bármennyit űzték, irtották is őket, mégiscsak fennmaradtak. Házasult kisragadozók, Egyiptomból eredeztetett misztikus fenséggel, kosztolányis évődéssel szólva: „zseb-szfinxek”. Rabóczky múlhatatlan érdeme, hogy megjeleníti a kettősséget: az állatiasban a transzcendens arányokat és vice versa.

Hogy egy másik költő szóhasználatával is illessük: tépi, cibálja, sőt, felmagasztalja a gyötretésben anyagait, mintha csak ebben az eksztatikus technológiában lenne elérhető, hogy a néma fém, föld rezonáljon a magasabb szellemi szférák kozmikus poli-fóniájára.

– A kirakatot kétszer leköpték. (Ez nem panasz. Tény. Az üveg mögött a babaszobrok heverték. Nem az „édi-bédi”, gügyögő ajnározásra alkalmas figurák, hanem nyers testiséget mutató kis szobrok. Drótvázra készült „tákolmányok”, úgy brutalizálva anyagukban, hogy repedjenek, aszódjanak, miközben a pszichikum atavisztikus mélységei tárulnak fel. A felületes szemlélő esetleg befékez, s a hangsúlyos genitáliák láttán önmagára zárja asszociációs kényszerpályáinak szűk ketrecét. De hát mi dolga lehet a művésznek az ilyen zárt világképű nézővel?)

– Nem szóltál be! Nem kell a fejsimogatás, szóljál be!

Na, jó. Akkor beárulom, hogy milyen szobrot követett el azon az intermédi-foglalkozáson, amelyet *Szentjóbby Tamás* tartott. A neves, sőt, botrányosnak tartott avantgárd-legenda behozott a művészetórára két portrét. Az egyik *Csontváry Kosztká Tivadár*, a másikon *Erdély Miklós*, az avantgárd „grószpapa.” És hozott még hatalmas mennyiségű rágógumit. Közölte, hogy a feladat a következő: a két meghatározó jelentőségű művész közötti kapcsolatot kell ábrázolni. Rágógumival.

– Én csináltam a szoborportrét. Egy közös arcképet, szakállas fejet. A többiek csak rágtak, rágtak, cuppogtak, hogy legyen a portréhoz elegendő anyag.

Készített aztán más fejeket. Az egyik *Marlene Dietrichre* hasonlít. („Nem, mégse! Inkább *Diana Ross*! Egy klipjét néztem akkoriban. Azt hazudtam, hogy egy nap alatt készült.

Hogy vagánynak tűnjek. Holott két délután csináltam. Hm. Az végül is egy nap.”)

Van 7, azaz hét angyal szobra is. Pirogránitból, vasszárnyakkal. Ez aztán a veszélyes vállalkozás. Az angyalok rendjeiről, hierarchikus szintjeiről, a teremtésben betöltött szerepeikről irgalmatlan mennyiségű tanulmányok szólnak. Lehet csak úgy „lekapni” őket? Lehet, persze. És azután nagyot bucskázni a feladattal, vagy kibirkózni az áldást, ahogy a bibliai pél-

dázat is szól *Jákob* szabadfogású kísérletéről. Rabóczky Juditnak mintha sikerült volna megragadni és felmutatni valamit ebből a misztikumból. De azért tünődve megjegyzi: „Ezek az angyalok nehéz ügyek, ugye?”

Nem veszi félvállról a választ. (Merthogy felel is.) Például semmiképpen nem akarja megbontani ezt a hetes csoportot. Természetesen ad el műveiből, de az angyalok együttesét nem akarja megbontani. Szó sincs arról, hogy önnön munkáinak automatikusan és áhítattal alárendelné magát. Egy másik angyalfejnél például így esett. „Dögunalmas volt! Elővettem újra és átdolgoztam. Prüntyölgettem és ez lett!”

– Fontos, hogy ki mit reagál?

– Hm, nem! Az Epreskertben kérdezgettem másokat, „mit szólsz?” Aztán elfelejtettem.

Amit belül él meg, az számít. Voltaképpen életveszélyben vannak szobrai. Nézi a már elkészültet, és ha úgy látja, hogy nem jó, „unalmas”, akkor nekiront, és átalakítja. Mindez egyúttal önvizsgálat is. („Megőrülök, ha nem tudok dolgozni!”) Holott – tudja jól – nem divat a küzdés. (Legföljebb letagadjuk.) Nincs bevált recept. Minden darab más-más történet.

– Ezzel a fejjel három éve gyötődöm. Széjjelszedem! Elpusztítom! Ez persze egy folyamat. Alakul és alakít. Párbeszéd a munka.

Amibe természetesen beleszól számos – számtalan? – körülmény. „Holnap délután háromkor jön az ihlet!” Ezt azért nem lehet ilyen menetrendszerűen tervezni. Ámbár annyi lehetfinom mozzanat mozdíthatja be a képzeletet. Ahogy egy macska megbántottan kifordul a szobából. A rozsdá brutálisan szétmarja a vas felületét. Egy gyerekrajzon harsányan jelez misztikus sejtelmeket egy sebtében skiccelt űrhajó. És lehet „rokoni” lelkesültség biztatása, mondjuk egy *Giacometti-portré* feletti örvendezés.

De azért más árnyékában lenni: „soha!”

Kell egy bizonyos egzisztencia. Most ez megadatott. Az Amadeus Alapítvány révén Óbudán kapott lehetőséget alkotni, élni. (Jegyezzük fel korunk egyik „Lorenzo Medicije”, Balogh Péter ügyvéd nevét, aki 2007-ben az Art Fairen elnyerte Az év patrónusa címet, s egy másikét, Kovács Andrásét is, aki Judit első számú gyűjtője.)

– Nem felvillantgatni akarom a tehetségemet, hanem folyamatosan, kitartóan dolgozni – érzékelteti elszántságát, hozzáfűzve, hogy ez nem öngyötres, kifejezetten élvezi a munkát.

A műterem falain saját készítésű fotográfiák, színes akvarellvázlatok. Előtanulmányok a „nehéztüzérségi”, ívhegesztéses szobrokhoz. Fejek, macskatestek szertesztét, fémlemekből kiszakítva, újraalkotva. Akárcsak a többi, fragmentumokból szerkesztett alkotás – magas sarkú női cipő, csizma, ruha – azt a képzetet erősíti fel, hogy a külalak csupán apropó. Az érzékletesen megidézett test, alak, forma egyfajta pszichometrikus zsilip, ami által figyelmünk furcsa révületben hajózik át az élet rejtett, elfedett öbleibe, misztikus tartományaiba.

Nem hízelkedő az a látványvilág, amit Rabóczky Judit művei megidéznek. Mint ahogy az ember saját belső, nem szépített lelkivilága sem idilli harmóniájával tüntet.

„Hogyan hívod elő ezeket a formákat?” Ismétli vissza kicsit ironizálva a kérdést. Igaza van. Oktondi, suta kíváncsiszkodás. Miközben jól látható, hogy itt nem szenvedéseket, drámai oppozíciókat sormintákkal kiszorgalmazó dekorációk mutatkoznak.

Az expresszív gesztusok különös módon foglalnak magukba jelentéseket. Ott vibrál minden apró részletben a lét szüntelen tragikuma, a halál kérelhetetlensége. És ugyanakkor átjárja a sötétség hatalmával packázó, mérész koboldok humora. Jó üzlet ez? Tudomásul venni a világ törvényeinek könyörtelenségét, és tökéletes rete-

szei ellenében mégis becsempészni az egyetlen érvényes ellenanyagot, a bölcs derűt, akár egy bohóctréfa cseppjében?

„Ebből csinállok többet” – jegyzem fel Rabóczky Judit ígéretét, aki tisztában van azzal is: „nem tervezem, miért.” Játszik, ugrat, csapong. Amikor azt hihetnénk, épp elméláz, akkor villan a szeme, okosan ironizálva.

– Ezt a terrakotta fejet temperával festettem. Elég gátlástalanul választok ki eszközöket. (Földfesték nincs, nem kell most.)

Inkább mintázónak tartja magát, mint faragónak. A hegesztés? Egyszerűen praktikus. Technikailag nézve minden egyszerű. („Volt, hogy szándékosan rozsdásítottam. Sósavval. Széthullott a szobor. Rossz érzés.”)

De ettől még betervezi a korróziót is a művek sorsába.

„Mutasd a profilod!” – figyel fel rám a szobrok között bóklászva. Aggodalmaskodva engedelmeskedem. Nem is kegyelmez: „Hasonlítasz egy mezopotámiai szoborra, *Gudeára*.” Mit felelhetnék? Szemmel fogom tartani Rabóczky Judit munkásságát, hátha felbukkanok mint szobor. Nehéz, de szép pálya az is. ❀